

TECHNOLOGY OF TEACHING TECHNOLOGY COURSES

TEXNOLOGIYA DARSLARIDA O'QUVCHILARNI IJODIY QOBILIYATLARINI
YIRIKLASHTIRIB O'QITISH TEXNOLOGIYASI

Shaxboz Azimov

Qarshi davlat universitetining Pedagogika instituti magistranti

ANNOTATSIYA

Amaldagi o'qitish uslublarida, afsuski, ta'lim oluvchilarning ijodkorligini, mustaqilligini, tashabbuskorligini rivojlantirishga hali ham kam etibor qaratilmoqda. Faoliyat asosan tabiatda takrorlanadi: o'qituvchi qanday va nima qilish kerakligini ko'rsatadi, ta'lim oluvchilar esa uning harakatlarini nusxalashadi. Bunday ish uslubi ta'lim oluvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam bermaydi. "Texnologiya" fani ijodiy, serqirra shaxsni tarbiyalash uchun katta imkoniyatlar yaratuvchi ijodiy fandır. Biz bu imkoniyatlarni ananaviy va noananaviy usullarga, o'zimizning pedagogik ijodimizga tayangan holda muvaffaqiyatli amalga oshirishimiz lozim.

Maqolada ham texnologiya darslarida o'quvchilarni ijodiy qobiliyatlarini yiriklashtirib o'qitish texnologiyasi xususida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: texnologiya, metod, innovatsiya, ijodkorlik, ta'lim oluvchi, ta'lim beruvchi.

ANNOTATION

Current teaching methods, unfortunately, still do not pay enough attention to the development of creativity, independence and initiative of students. The activity is mostly repetitive in nature: the teacher shows how and what to do, and the students copy his actions. This style of work does not help to develop students' creative abilities. "Technology" is a creative science that creates great opportunities for the education of a creative, multifaceted person. We must successfully realize these opportunities through traditional and non-traditional methods, based on our own pedagogical creativity.

The article also discusses the technology of teaching students in technology classes to enhance their creative abilities.

Keywords: technology, method, innovation, creativity, learner, educator.

АННОТАЦИЯ

Нынешние методы обучения, к сожалению, до сих пор не уделяют должного внимания развитию творчества, самостоятельности и инициативы учащихся. Деятельность в основном носит повторяющийся характер: учитель показывает, как и что делать, а учащиеся копируют его действия. Такой стиль работы не способствует развитию творческих способностей учащихся. «Технология» - творческая наука, создающая большие возможности для воспитания творческой, многогранной личности. Мы должны успешно реализовать эти возможности традиционными и нетрадиционными методами, опираясь на собственное педагогическое творчество.

Также в статье рассматривается технология обучения студентов на уроках технологии для активизации их творческих способностей.

Ключевые слова: технология, метод, инновация, творчество, обучающийся, воспитатель.

KIRISH

Biz yashayotgan davr o`quv mashg`uloti oldiga erkin, ijodkor, bilimli, madaniyatli, faol shaxsni tarbiyalash vazifasini qo`ydi. Insonning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish muammosi dolzarbdir. Bunda o`quv mashg`ulotining o`rni katta, fanimiz ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga katta hissa qo`shmoqda. Zero, insonning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish, eng avvalo, mehnatga ijodiy munosabatni tarbiyalashdir. Shu bilan birga, mehnat kognitiv faoliyatni shakllantirish manbai, vazifaga mustaqil munosabat sifatida qaraladi. Mehnatga ijodiy munosabat ham ishga mehrni tarbiyalash, ham uning xususiyatlarini bilishga intilishdir, bu esa o`z kuchini sinab ko`rishga, muvaffaqiyatga erishishga undaydi. Mehnatga ijodiy munosabat jarayonida qat'iyatlilik, qiziquvchanlik, maqsadga intiluvchanlik, tashabbuskorlik, mustaqillik, ishning eng yaxshi usuli va usulini tanlash qobiliyati kabi qimmatli fazilatlar rivojlanadi, ya'ni. ularsiz ijod qilish mumkin bo'lmagan fazilatlar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

1980-yillar boshida sovet tadqiqotchilari G.S.Altshuller va I.M.Vertkinlar o`z oldiga muammo qo`ydilar – ijodkor shaxs bo`lish uchun inson qanday fazilatlarga ega bo`lishi kerak? Bu qarorlarning mohiyati shundan iborat ediki, ijodkor odamda juda ko'p fazilatlar bo'lishi kerak, bu esa ularni maqsadli tarbiyalashni qiyinlashtirdi. Bundan tashqari, ba'zi olimlar ijodiy qobiliyatlar ota-onalardan bolalarga meros bo'lib o'tadi va ularni tarbiyalash mumkin emas degan pozitsiyaga amal qilishdi. Ushbu muammoni hal qilish uchun G.S.Altshuller va I.M.Vertkin ijodkor shaxslarning mingdan ortiq biografiyasini tahlil qildilar. Tadqiqot natijasida ijodkor shaxs quyidagi fazilatlarga ega ekanligi aniqlandi:

- o'z oldiga ijodiy maqsad qo'yish va o'z faoliyatini unga erishishga bo'ysundirish qobiliyati;
- o'z faoliyatini rejalashtirish, o'zini o'zi boshqarish qobiliyati;
- muammoni topish va hal qilish qobiliyati;

O`quvchilarning ijodiy imkoniyatlarini ochish uchun aynan mana shu fazilatlarni rivojlantirish zarur.

Masalan, "Dizayn asoslari" mavzusini o'rganishda talabalarning ijodiy qobiliyatlarini, mustaqilligini rivojlantirish uchun eng yaxshi sharoitlar yaratilgan. Dizayn ishlarini bajarishda maktab o'quvchilari o'z tajribalariga ko'ra, g'oyaning paydo bo'lishidan boshlab uni amalga oshirish va amalda qo'llashgacha bo'lgan mahsulotning hayot aylanishi haqida tasavvurga ega bo'lishlari kerak. Loyihalashda talabalar nostandart vazifalarni hal qilishda tajriba orttirishadi.

Loyiha mavzusini tanlash va uni yakunlash orqali talabalar ilgari olingan bilim va ko'nikmalarni qo'llash doirasini topadilar, o'z qobiliyatlarini amalga oshiradilar, tashabbus ko'rsatadilar. Loyiha usuli nafaqat shaxsning harakatsiz ijodiy moyilligini "uyg'otish", balki ularning rivojlanishi uchun sharoit yaratish imkonini beradi. Loyiha mavzusini tanlashdan oldin biz talabalarga minimal miqdordagi namunaviy mavzularni taklif qilamiz. Talabalarning o'zlari uchun qiziqarli bo'lishi kerak bo'lgan mavzuni mustaqil ravishda o'ylab topishiga alohida e'tibor beriladi.

Loyiha muayyan rejaga muvofiq amalga oshiriladi. Loyihaning har bir bandiga ijodiy yondashishni taklif qilamiz.

Misol: Loyihaning "G'oyalar, variantlarni ishlab chiqish" bandida "..... dan fantaziya (qizning ismi)" kichik bandi kiritilgan. Unda talabalar faqat o'zlarining modellari, retseptlari va boshqalarni o'ylab topadilar.

Loyihaning "Fikrlash sxemasini tuzish" bandida nafaqat sxemaning tarkibiy qismlarini sanab o'tish, balki sxemani ijodiy loyihalash taklif etiladi.

Loyihalarni amalga oshirish jarayonida amaliy ishlar amalga oshirilishi kerak. Talabalarning o'zlari o'ylab topganlarini amalda taqdim etishlariga e'tibor qaratiladi. Biz loyihalarni loyihalashga katta e'tibor beramiz. Har qanday ijodiy tasavvurni rag'batlantirish kerak, loyihalar yorqin va rangli bo'lishi kerak.

Bu ishda biz “Texnologiya” dasturidan “Uydagi madaniyat”, “Gatlama va oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlash texnologiyasi” bo‘limlariga tayanamiz. Tematik rejalashtirishni tuzishda biz o‘quvchilarning yosh xususiyatlarini, shuningdek, bolalarning yosh xususiyatlarini hisobga olamiz. Darslarda biz turli darajadagi ta’limdan foydalanamiz, biz differentsiatsiyalangan vazifalardan foydalanamiz.

Misol uchun, 5-sinfda apron modelini tanlashda o‘quvchilarga turli darajadagi murakkablikdagi modellar taklif etiladi: past darajadagi ta’lim - oddiy pardoqlash elementlari bo‘lgan bir qismli apron; o‘rta daraja - yamoq cho‘ntaklar va trimli bir qismli apron; yuqori daraja - detallari o‘zgartirilgan bir qismli apron (masalan, jingalakli yurak shaklidagi cho‘ntak, uyali qo‘g‘irchoq shaklidagi apron va boshqalar), yanada murakkab pardoqlash elementlarini kirituvchi: aplikatsiya, kashta tikish, burmalar va boshqalar.

MULOHAZA VA TAKLIFLAR

O‘quv mashg‘ulotidagi ommaviy amaliyotda quyidagi qarama-qarshiliklarga duch keladi: shaxsning ijodkorlik, o‘zini namoyon qilish istagi va dastur talablarining tor doirasi o‘rtasida. Bu qarama-qarshilikni bartaraf etish uchun o‘quv dasturlari mazmunini ijodkorlikka yo‘naltirish zarur.

Ytakchi pedagogik g‘oya ta’lim oluvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishdir. Fanni o‘qitish jarayonida quyidagi vazifalar hal etiladi: uy xo‘jaligiga bilim va ko‘nikmalarni singdirish, politexnik bilim va ekologik madaniyatni shakllantirish, mustaqillik va ijodiy muammolarni hal qilish qobiliyatini rivojlantirish, ta’lim oluvchilarga kasbiy o‘zini o‘zi boshqarish imkoniyatini berish. -qat‘iyatlilik, mehnatsevarlik va mehnat madaniyatini tarbiyalash, estetik tuyg‘u va badiiy tashabbusni rivojlantirish. Belgilangan vazifalardan kelib chiqib, quyidagi fikrlarni ifodalash mumkin:

- 1) ijodkorlikni o‘rgatish kerak va o‘rgatish mumkin;
- 2) ijodkorlik aqlning tabiiy sifati emas;

O‘z-o‘zini rivojlantirishga qodir ijodiy faol shaxsni shakllantirish uchun quyidagilar qo‘llaniladi:

- ta’lim oluvchilarning ijodiy faolligini rivojlantirish;
- ta’lim oluvchilarni ijodiy faoliyatga jalb qilish;
- muammoli ta’lim usullaridan foydalanish;
- ijodiy fikrlash fazilatlarini rivojlantirish: mustaqillik, tanqidiylik va boshqalar.

Ta’lim oluvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish quyidagi tamoyillar asosida amalga oshirilishi mumkin:

- 1) ijodiy faoliyat uchun motivatsiyani rivojlantirish printsipi;
- 2) o‘z-o‘zini tarbiyalash va o‘z-o‘zini tarbiyalash ko‘nikmalarini rivojlantirish tamoyili;
- 3) ijodiy faoliyatning ustuvorligi tamoyili;
- 4) pedagogik jarayon va ta’lim oluvchilarning individual xususiyatlarini uyg‘unlashtirish printsipi;
- 5) ta’lim oluvchilarning mustaqilligi va ijodkorligini ta‘minlaydigan ta’lim shakllarini tanlash printsipi.

XULOSA

"Texnologiya" (mehnat ta'limi) ta'lim yo'nalishida loyiha usulini joriy etish ilmiy-texnik savodxonlik asoslarini, mehnat madaniyatini, muammolarni hal qilishga ijodiy yondashishni shakllantirishga yordam beradi, turli usullarni o'rganish talabalarga imkon beradi. ijodiy loyihani nostandart tarzda amalga oshirish uchun muayyan echimlar va usullarga kelish. Loyiha usuli tufayli talabalar nafaqat texnologiya darslarida, balki darsdan tashqarida ham o'zlarining ijodiy faolligini sezilarli darajada oshiradilar, bu fiziologik, hissiy, intellektual,

ijtimoiy muammolarni hal qilish uchun bilim, ko'nikma va ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Shuni ta'kidlash kerakki, dizayn va tadqiqot faoliyati ijodiy kuchlarni amalga oshirish, o'z fikrini, o'z faoliyat uslubini rivojlantirishni ta'minlash imkonini beradigan shaxsiy rivojlanayotgan vaziyatni yaratish imkoniyatini beradi. Talabalar nafaqat yangilik, g'ayrioddiylik va o'yin-kulgi bilan o'ziga jalb etadigan, balki kognitiv qiziqishning eng kuchli rag'batiga aylanadigan, balki muammolarni aniqlash va paydo bo'lgan qarama-qarshiliklarni hal qilish zaruratini rivojlantiradigan haqiqiy ta'lim, ijodiy faoliyatga jalb qilinadi.

ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Abrosimova E.V. Texnologiya darslarida talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish (ish tajribasidan) / E.V. Abrosimova. // Yosh olim. - 2017. - 36-son.
2. Belozerskix G.M. Shaxsning ijodiy salohiyatini rivojlantirish // Boshlang'ich maktab. – 1994 yil
3. Weinzwieg P. Ijodkor shaxsning o'nta amri. - M., 1990 yil.
1. Gusakova M.A. Ilova: Talabalar uchun darslik ped. ixtisosligi bo'yicha maktablar № 2002. - M.: Ta'lim, 1997.
2. Gulyants E.K. - Tabiiy materialdan nima qilish mumkin - "Ma'rifat" - 1991 yil
3. Guzeev V.V. Ta'lim natijalarini rejalashtirish va ta'lim texnologiyasi. M.: Milliy ta'lim, 2001. - 240 b.
4. Dewey J. Demokratiya va ta'lim: Per. ingliz tilidan. - M.: Pedagogika-Press, 2000. - 384 b. Petrov. Rostov on Don.: Feniks, 2005. - 96 p.
5. Zenkovskiy Vasiliy (prot.). Pedagogika. M., 1996 yil.
6. Kapterev P.F. Fav. ped. op. / ostida. ed. A.N.Arsenyeva. Moskva: Pedagogika, 1982. 704 b.
7. Kulomzina S.S. Bizning cherkovimiz va bolalarimiz. M., 1994 yil.
8. Podlasy IP Boshlang'ich maktab pedagogikasi. M., 2000 yil.
9. Panteleeva L.V. E. Kamenov, M. Stanoevich-Kastori, Xrutskiy E.A. Ishbilarmonlik o'yinlarini tashkil etish: Proc. Atrof muhit o'qituvchilari uchun qo'llanma. mutaxassis. darslik muassasalar. - M.: Oliy. maktab, 1991.- 320 b.
10. Sasova I.A. Texnologiya 6-sinf, "Ventana-Graf" - 2004 y.
11. Simonenko, V.D. Texnologiya 5-9 sinflar: maktab uchun sinov darsliklari / VD Simonenko. – M.: Nauka, 1999. – 87 b.
12. Boshlang'ich maktabda mehnat ta'limi - Moskva "Ma'rifat" 1978 yil. – I.G.Mayorova, V.I.Romanina, A.M.Gukasova.
13. Tolstoy L.N. Maqolalar to'plami. M.: Uchpedgiz, 1955.470 b.
14. Badiiy asar - Moskva "Ma'rifat". 1987 yil.
15. Maktab va ishlab chiqarish - "Maktab - matbuot 1", 2004 yil.